Vissza a társadalomba

Előítéletek nélkül

Az ember könnyen összeroppan a terheléstől, elég az élettől egy-egy arculcsapás, aztán gyakran hosszú idő kell, amíg ismét talpra áll. Látszólag egyszerűnek tűnik, gyógyultan vissza, beilleszkedni a társadalomba. Ám a statisztikák egészen másról vallanak. Elgondolkoztatók az adatok, Magyarországon 360 ezer rokkantnyugdíjast tartanak nyilván. Közülük 150 ezer tudna dolgozni, ha megfelelő munkahely lenne. De az is figyelemre méltó, hogy tízezer aktív kereső közül hat valamilyen ideggyógyászati vagy pszichikai megbetegedés miatt került a rokkantak listájára. A pszichiátriai rehabilitáció egyre nagyobb társadalmi törődést igényel. Magyar, német, s lengyel példákon erre keresünk választ.

Dr. Temesváry Beáta, a szegedi idegklinika tanársegédje:

— A pszichiátriai, idegbetegek rehabilitációja azért sem könnyű, mert a környezet előítéletei megnehezítik a társadalomba való beilleszkedést. A pszichiátriai betegek sorsát, helyzetét, gyógyulását a többi betegségben szenvedőknél jobban befolyásolja a környezet hatása. Felméréseket végeztünk, s az eredmény elszomorító. Öt év betegforgalmát vizsgálva 80 olyan páciensünk volt, aki egy éven belül két vagy több alkalommal került vissza intézetünkbe, mert a környezet, a család, a munkahelyi előítéletek megnehezítették a beilleszkedést. A klinika, a kórház falain kívül olyan akadállyal találkozunk, amivel mi, orvosok nehezen tudunk megküzdeni.

Jerzy W. Alekszandrowicz, a krakkói egyetem pszichiáter docense:

— Nem ismerem a magyar viszonyokat, éppen ezért nem is tudok összehasonlítást tenni. De mi is nagy figyelemmel foglalkozunk az egészségügyi intézeteken kívüli rehabilitáció kérdéseivel. Annyi biztos, hogy a pszichológia fontosságát, a megértést, türelmet a betegekkel szemben nálunk is jobban kell népszerűsíteni. Ezt a mentalitást azonban nem könnyű elfogadni. A rehabilitációnak többféle módja létezik Lengyelországban is. Igen hasznosnak látjuk azt a gyógyítást, amikor a kezelés azonos a rehabilitációval. Vagyis a betegek reggel elmennek a munkahelyükre, délután pedig a kórházba jönnek pszichiátriai kezelésre.

Klaus Weise, a lipcsei Marx Károly Egyetem pszichiátriai klinikájának igazgatója:

— Lényeges változás akkor következett be az NDK-ban, amikor törvény született az általános rehabilitáció elősegítésére. De igen hosszú volt a fejlődés útja. Közismert, hogy a nácizmus alatt a gyógyítás történetéből kiradírozták ezt a kérdést, az ideg- és elmebetegekkel szemben a legembertelenebb intézkedéseket hoztak. Az ötvenes években uralkodó felfogás alapján nálunk sem kedvezett a gyógyító munkában az a nézet, hogy a szocializmus győzelmével megszűnik a neurózis is. A társadalmi előítélet leküzdése seholsem egyszerű kérdés. Most a következő a helyzet: védett munkahelyeket létesítettünk, ahol négyöt órás munka mellett teljes fizetést kapnak a pszichiátriai betegek. Ezenkívül a gyógyításnak többfajta módja is létezik, például a beteg a munkahelyén dolgozik, de kisebb terheléssel. A teljes fizetés és a hiányzó teljesítmény közötti különbözetet az állam téríti az üzemnek vagy intézménynek. Az NDK minden városában működik egy vagy több rehabilitációs csoport, amely segít a társadalomba való visszailleszkedésben, a munkahely megválasztásában, a betegek társadalmi körülményeinek kedvezőbb alakításában. Az állami intézkedések hatására egyre kevesebb a gondunk a társadalmi előítéletekkel. Azonban mi sem vagyunk elégedettek a diplomások rehabilitációjával.

Dr. Temesváry Beáta:

— Gyógyult betegeink közül sokan kilométereket utazhatnak, míg el tudnak helyezkedni. De ami a legnehezebb, hogy keményen meg kell küzdeniük a társadalmi előítéletekkel. Sajnos, előfordult már olyan eset is, amikor az üzemorvos javaslatára mondtak fel a dolgozónak, mert az valamikor az idegklinikán feküdt. Hozzáteszem, tőlünk gyógyultan távozott. Szinte már közhely, hogy akit pszichiátriai intézetben kezeltek, az megbélyegzett ember, s nem hiszem, hogy bővebb magyarázatra szorul, hogy mit jelent a laikus számára, hogy valaki a „Pulz utcában" vagy „Lipót-mezőn" feküdt. Még a gyermekeknek is megbélyegzést jelent. Gyermekosztályunkon említettek egy esetet, olyan gyerekről van szó, akinek semmifajta kóros ideg- vagy elmegyógyászati tünete nem volt, tulajdonképpen a környezeti hatásokkal magyarázható „roszszaság" miatt került intézetünkbe. Sajnos, környezete, iskolája ennek ellenére azt érezteti vele, hogy a „Pulz utcában kezelték". Képzeljük el, hogy mi lehet felnőttkorára a sorsa, ha már 10—12 éves korára ilyen „címkét" visel! Az urbanizáció talán azt is eredményezte, hogy a társadalom „tűrőképessége" csökkent. Néhány évtizeddel ezelőtt természetes volt falun, hogy például egy értelmi fogyatékos ember családi környezetben éljen. Bizonyos mértékig munkájára is számítottak. Szó sincs arról, hogy visszasírnám a „tradicionális" viszonyokat, de az urbanizáció, a nagycsaládok felbomlása ezt a felfogást megváltoztatta és a gyógyult emberekkel szemben is kritikus, „hitetlen". Nagyon érdekes a társadalom vélekedése az alkoholizmusról. A romboló hatást mindenki elismeri, de közel sincs akkora társadalmi ellenszenv az alkoholistával szemben, mint az előbb elmondott esetekben. S ha már van, az a valóban súlyos betegknek tekinthető alkoholistának szól. Sem az orvosi, sem a jogi, sem a társadalmi felfogás nem egységes abban, hogy betegségnek tekinti-e — s ha igen, akkor az egyén vagy a társadalom betegségének az alkoholizmust vagy akár a heveny részességet. Hogy miképp lehetne ezen a felfogáson változtatni? A tudományos szakirodalom szerte a világon az előítéletmentesség gyógyulást segítő hatására hívja fel a figyelmet. Köztudott, hogy az öngyilkosságok arányszámát nézve a világranglistán évtizedek óta az első helyek egyikén vagyunk. Az előítéletek például ezen a területen is további veszélyhelyzetet „okoznak".

Ismert az a nézet „aki öngyilkos lesz, az elmebeteg", „ép elmével senki sem lesz öngyilkos". Számos esetben tanúi lehetünk olyan vitáknak, hogy minden öngyilkosságot komolyan kell-e venni vagy sem, még az öngyilkossági kísérleteket is ide számítva. Sokszor az előítéletek az okozói, hogy a kísérletek végül is „jól sikerülnek". Klinikánkon 1978 januárja óta foglalkozik egy munkacsoport az öngyilkosságot megkíséreltek vizsgálatával, segítésével, utógondozásával. Egyik felmérésünk szerint 256 vizsgált betegből mindössze 13 olyan akadt, akinél valóban elsősorban valamilyen súlyos pszichiátriai tünet (például: hallucináció) vezetett az öngyilkossági kísérlethez. A többi esetben — ha nem is mindig volt „teljesen intakt" az illető pszichés értelemben, mert neurotikus vagy depresszív állapotban volt vagy alkoholizált, de mindig megtaláltuk azokat a környezeti faktorokat, amelyek részben vagy egészében — legalábbis a beteg szemszögéből! — motíválták tettét. A legtöbb hibát ott követi el a társadalom, amikor általánosít. Amikor nem azt veszi figyelembe, hogy ha az „én" számomra ez az ok nevetségesnek is tűnik, a másik számára jelenthet olyan fontos tényezőt, amelynek hatására neurotikus lesz, depressziós lesz vagy öngyilkosságot követ el. „Ehelyett ítélkezünk: nevetséges, hogy valaki szerelmi bánatában öngyilkos legyen a huszadik században" (csak Rómeó és Júlia számára megengedett), nevetséges, hogy valaki azért legyen öngyilkos, mert munkájában kudarc érte", nevetséges, hogy valaki azért legyen öngyilkos, mert közeli hozzátartozója meghalt, mert elhagyták, mert megbukott a vizsgán vagy mert nem találja helyét az életben!" Általánosítunk, és nem abból indulunk ki, mint Ady, hogy „vagyok, mint minden ember szentség, titokfok, észak, idegenség" — ezt — a közvélemény úgy fogja fel, hogy — elfogadhatjuk a költészetben, de nem a valóságban. Pedig minden ember önálló egyéniség...

Egy bizonyos, hogy az orvos csak azt tudja mondani, a gyógyulást gátló előítéletek legyőzése, az egészséges közfelfogás kialakítása társadalmi feladat.

Halász Miklós

Kitüntetés

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Vas István* Kossuth-díjas költőnek, műfordítónak irodalmi munkássága elismeréseként, 70. születésnapja alkalmából *a Magyar Népköztársaság Babérkoszorúval Ékesített Zászlórendje kitüntetést adományozta.*

A kitüntetést *Trautmann Rezső*, az Elnöki Tanács helyettes elnöke adta át. Jelen volt a kitüntetés átadásánál *Knopp András*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezető-helyettese és *Tóth Dezső* művelődési miniszterhelyettes. (MTI)

Energiatakarékos mosógép

Megkezdték az energiatakarékos mosógép sorozatgyártását a Hajdúsági Iparművekben. A gyár szakemberei által tervezett gép a mini-, illetve midimat továbbfejlesztett változata. Elsősorban abban különbözik a Tégláson eddig gyártott automata mosógépektől, hogy nemcsak 4,5 kilogramm, hanem ennél kisebb mennyiségi ruhára is lehet programozni. Az Energomat készülék takarékos programjai mintegy 40 százalék villamos energia, illetve 33 százalék víz, és ugyanennyi mosószer-megtakarítást tesznek lehetővé. Az év végéig 4500 energiatakarékos automata mosógép gyártását tervezik a Hajdúsági Iparművekben.

Holnap este

Goldoni-premier a Kisszínházban

Somogyi Károlyné felvétele

Hétfőn költözött Szegedre a színművészeti főiskola negyedik a osztálya, s holnap pénteken este műtatja be a Kisszínházban osztályfőnökünknek, *Békés András*nak rendezésében *Goldoni* vígjátékát, a *Két úr szolgáját*. A főiskolai hallgatók december 5-ig vendégei a városnak. Már amelyikük, hiszen a Két úr szolgájából többen csak öt előadást vállaltak — másik bemutatójukat viszont *Shelley* tragédiáját, *A Cenci-házat*, *Ruszt József* rendezésében, október 31-től, minthogy vizsgadarabjuk is, valamennyien „kijátszszák", tehát az összes előadást. A Két úr szolgáját tavaly áprilisban vitték színre először a budapesti Játékszínben, s ezúttal a szegedi publikum is megismerkedhet *Nemcsák Károllyal*, *Lesznek Tiborral*, *Nádházi Péterrel*, *Sipos Andrással*, *Fehér Annával*, *Bieder Évával*, *Balikó Tamással*, *Benedek Gyulával*, *Horváth Zsuzsával*, *Lipcsei Tiborral*. A díszleteket *Csányi Árpád*, a jelmezeket *Szakács Györgyi* vendégművészek tervezték. Képünkön: próbaszünetben a főiskolai osztály a Kisszínház folyosóján.

Sorsolás szombaton

Dorozsmai kiskertek

Nincs két hónapja, hogy utoljára írtunk a dorozsmai hétvégi kiskertekről. Akkor arról tájékoztattuk olvasóinkat, hogy ősszel eldől, ki lesz az 1356 igénylő közül az a 950, akit a társadalmi bizottság kiskerthez juttat.

Az érdekeltek a napokban megkapták a döntésről szóló levelet. Az a csaknem 400 ember is, akiknek ezúttal, sajnos nemet kellett mondani. Körültekintő mérlegelés után alakult ki a bérlők névsora. A tanács végrehajtó bizottsága legutóbbi ülésén megtárgyalta a kiskertek felosztásának elveit, és tudomásul vette az ideiglenes bizottság döntéseit. Olyan arányok alakultak ki ugyanis, amelyek megfelelnek a szociálpolitikai és társadalmi igazságosságnak. Ügyeltek arra, hogy minden családos munkás, közvetlen termelésirányító kapjon kiskertet. Így a bérlők 39 százaléka közülük kerül ki, 61 százalék egyéb munkakörben dolgozó igénylő — pedagógusok, egészségügyisek, fegyveres testületek tagjai, tanácsok, társadalmi szervek alkalmazottai.

A tanács végrehajtó bizottsága fizetési kedvezményt szavazott meg. Úgy döntött, hogy a telek árának 50 százaléka fizetendő a szerződéskötéskor, a hátralékot kamatmentesen, 18 havi részletben kell törleszteni. Így marad pénzük a bérlőknek arra, hogy fedezzék az induláshoz szükséges egyéb kiadásokat is.

A telkek többsége első osztályú, ára négyzetméterenként 18 forint. Kilencvenhat parcellát soroltak a másodosztályba, ezekért 16 forintot kell fizetni, négyzetméterenként. (Néhány földterületet különböző korlátozások terhelnek, ezeket 10—40 százalékos kedvezménnyel, felajánlás — nem sorsolás — útján értékesítik, az elutasítottak között.)

Hogy ki melyik telket kapja, azt a megyei tanács nagytermében, szeptember 27-én, szombaton délelőtt 8—10-ig és a 10—12 óráig megtartott sorsolás dönti el. A kihúzott számok egy-egy telket jelölnek, melynek fekvését a helyszínrajzon megtekinthetik a bérlők. S aki biztos a dolgában, a szerződést azonnal megkötheti.

Többen érdeklődtek szerkesztőségünkben, mit kell érteni a zárt kert fogalmán. Ez olyan, mezőgazdasági művelés alá tartozó terület, amely nagyüzemileg nem hasznosítható, parcellázott és 200 négyszögölnél nagyobb. Ugyanakkor 12 négyzetméteres vagy kisebb épület húzható fel rajta, pince és terasz nélkül. A cél ugyanis az, hogy a kedvezménnyel adott telkek elsősorban ne az üdülést, hanem a terület mezőgazdasági hasznosítását szolgálják.

S végül egy vigasz azoknak, akik kérését ezúttal elutasították: a tanács illetékesei ismét tárgyalnak a téeszek vezetőivel és keresik a kiskertként felparcellázható területeket.

Ch. Á.

Az 51-es dosszié

új film

Színes, szinkronizált francia film. Gilles Perrault azonos c. regénye nyomán írta: Michel Deville. Fényképezte: Claude Lecomte. Zene: Franz Schubert. Rendezte: Michel Deville. Főbb szereplők: Roger Planchon, Francois Luigagne, Patrick Chesnais.

Íme egy kémfilm — amelyik nem olyan. Itt kérem nincsenek látványos leleplezések és körömrágósan feszült pillanatok, fura gyilkosságok és kettős, netán hármas ügynökök. Csak az 51-es dosszié létezik. Egy rejtélyes Szervezet készíti, mely kifürkészhetetlen okból mindenáron magáévá kívánja tenni a francia külügyminisztérium egyik diplomatáját (ő viseli a megtisztelő 51-es számot), s ehhez a modern hírszerzés összes elképzelhető eszközét felhasználja.

Eme arzenál káprázatos: beépített mikrofonok, magnó, televízió, rádió, film, keverőasztal, komputerek, egyszóval amit csak a tudományos-technikai forradalom manapság felvonultatni képes. A vásznon millió szerkentyű, minden csattog, berreg, kattan, duruzsol. És voltaképpen semmi sem történik. Személytelenül (és filmszerűtlenül) dokumentálódik minden. Csak egy jó van az egészben. Az, hogy a néző fő-fő kémfőnöknek érezheti magát, akinek a különböző alcsoportok vezetői beszámolnak végzett munkájukról. Természetesen mindent tudnak, illetve felderítenek. Az ember vágyakozva felsóhajt, sajnálván, hogy nem Franciaországban született: mily mennyei boldogság lehet olyan országban élni, ahol ilyen kifinomult és tudományos módszerekkel tudják valakiről —, hogy kicsoda voltaképpen, gyermekkorában mit szeretett játszani, milyen dezodort használ, és van-e anyajegy a hasán.

Természetesen a Szervezet kompromittálni akar: ősi trükk, mindenféle beszervezés alapkövetelménye. Előbb a szeretőt tartó nej pásztorórái hallgatódnak le, így mi, kémfőnökök izgalmasan megtudhatjuk; olyan elvetemült szadista alakok is léteznek, akik aktus közben (!) telefonáltatnak a nővel férjének, hogy érdeklődjék annak új könyökvédőjéről. A csevely stílusa és főleg intonális hangneme a hölgy a részéről roppant tanulságos. Ám ne feszítsük túl a húrt a (más jellegű) izgalmakat kedvelők számlájára: végül is az derül ki a szóban forgó 51-es diplomata úrról, hogy valóban homoszexuális. Illetve csak az szeretne lenni. Szerény véleményem szerint a nej ezt minden apparátus nélkül sejthette, legalábbis szerelme lehallgatott hőfokából visszakövetkeztetve. Frappáns pszichoanalitikus monológgal mondatik ki eme végső igazság —, hogy végül az áldozat belehaljon, a Szervezet lelepleződjék, a kémfőnökké avanzsált néző pedig enyhén rossz szájízzel távozzék.

A fölötteb rossz szájíznek több oka van. Egyrészt, hogy ilyen unalmas, filmes szempontból ekkorát blöffölő „művet" ritkán látni. Másrészt: néző nem kémfőnök többé, ilyesmit belátni (hiúk, s esendők vagyunk) nem túl lelkesítő. S végül, de nem utolsósorban: a sok-sok ügynök- és akciófedőnév után rádöbbenhetünk az igazi tényállásra. Nevezetesen, hogy nincsenek régi politikai blöffök, csak öreg politikusok vannak. Egy új politikusnak minden filmes és politikai-hírszerzői blöff — új.

Domonkos László